

บทที่ 7

ดุลยภาพภายในและภายนอก

ปัญหาด้านเสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจของประเทศ ครอบคลุมทั้งเสถียรภาพภายใน หรือดุลยภาพภายใน โดยวัดจากระดับราคาและการจ้างงาน และปัญหาเสถียรภาพภายนอก หรือดุลยภาพภายนอก ที่วัดจากฐานะดุลการชำระเงิน เงินสำรองระหว่างประเทศ และหนี้ต่างประเทศ ในระบบเศรษฐกิจเปิด ปัญหาเสถียรภาพมีความเชื่อมโยงกับต่างประเทศในรูปแบบต่าง ๆ และมีสาเหตุมาจากลักษณะภายในประเทศเอง

ในบทนี้ศึกษาเกี่ยวกับการเลือกใช้นโยบายเพื่อก่อให้เกิดดุลยภาพภายในและภายนอก โดยการเลือกใช้นโยบายการเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยนและนโยบายการคลัง หรือการเลือกใช้นโยบายการเงินและนโยบายการคลัง หรือการเลือกใช้นโยบายการเงิน นโยบายการคลังและนโยบายการเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยน ในการใช้นโยบายต่าง ๆ รัฐบาลสามารถดำเนินการได้ดังต่อไปนี้

การใช้นโยบายการเงิน รัฐบาลอาจเลือก ใช้นโยบายการเงินอย่างง่ายหรือเข้มงวด (easy or tight monetary policy) การใช้นโยบายการเงินอย่างง่าย กระทำได้โดยการลดอัตราดอกเบี้ยในระบบเศรษฐกิจ ทำให้ปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น ส่วนการใช้นโยบายการเงินอย่างเข้มงวด คือการเพิ่มอัตราดอกเบี้ยในระบบเศรษฐกิจ ทำให้ปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจลดลง การเปลี่ยนแปลงของอัตราดอกเบี้ยจะมีผลกระทบต่อการลงทุนและการเคลื่อนย้ายทุนระหว่างประเทศ ซึ่งมีผลต่อรายได้ การจ้างงานและดุลการชำระเงิน

การใช้นโยบายการคลัง รัฐบาลอาจเลือกใช้นโยบายการคลังอย่างง่ายหรือเข้มงวด (easy or tight fiscal policy) การใช้นโยบายการคลังอย่างง่าย คือการที่รัฐบาลเพิ่มการใช้จ่ายและ (หรือ) ลดภาษี ส่วนการใช้นโยบายการคลังอย่างเข้มงวดคือการที่รัฐบาลลดการใช้จ่ายและ (หรือ) เพิ่มภาษี การเปลี่ยนแปลงการใช้จ่ายของรัฐบาล จะมีผลต่อการจ้างงาน รายได้และดุลการชำระเงิน

การใช้นโยบายการเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยน โดยการลดหรือเพิ่มค่าของเงิน จะ
มีผลต่อดุลการชำระเงินโดยผ่านสินค้าออกและสินค้าเข้า รายได้และการจ้างงานในระบบเศรษฐกิจ

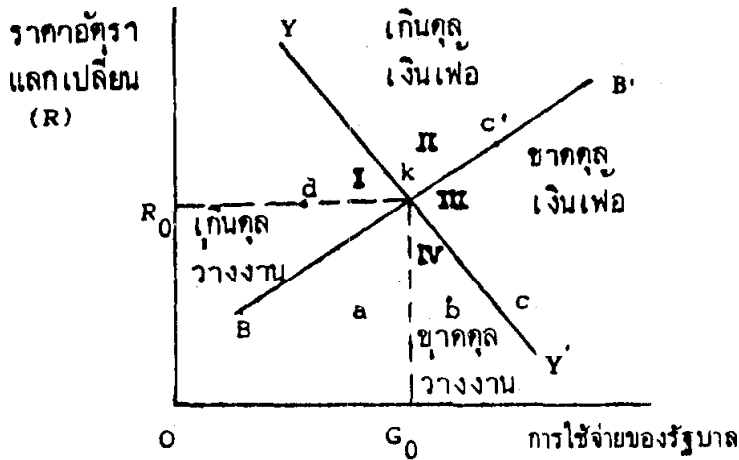
ดุลยภาพภายในและภายนอกกับการเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยน

ในที่นี้จะแสดงให้เห็นถึงการดำเนินนโยบายของรัฐบาลเพื่อให้เกิดดุลยภาพภายใน
และภายนอกพร้อมกัน โดยเลือกใช้นโยบายการเปลี่ยนแปลงการใช้จ่ายและการเปลี่ยนแปลง
อัตราแลกเปลี่ยน โดยที่การเปลี่ยนแปลงนโยบายใด ๆ จะมีผลกระทบต่อทั้งดุลยภาพภายในและ
ภายนอกพร้อมกัน

ประการที่ 1 การเพิ่มการใช้จ่ายของรัฐบาลจะทำให้อุปสงค์รวมเพิ่มขึ้น มีการจ้าง
งานเพิ่มขึ้น หรือมีโอกาสที่จะเกิดเงินเฟ้อ (potential inflation pressure) การเปลี่ยนแปลงการ
ใช้จ่ายของรัฐบาลจะทำให้รายได้เปลี่ยนแปลง ดุลยภาพภายนอกจะเปลี่ยนแปลงไปด้วยเพราะ
การส่งสินค้าเข้าเปลี่ยนแปลง การเพิ่มการใช้จ่ายของรัฐบาลทำให้มีการส่งสินค้าเข้าเพิ่มขึ้น บัญชี
เดินสะพัดลดลง

ประการที่ 2 การลดค่าของเงินมีผลทำให้สินค้าในประเทศถูกลงเมื่อเปรียบเทียบกับ
กับสินค้าของต่างประเทศ ดุลการค้าและบริการดีขึ้น ส่วนการเพิ่มค่าของเงินจะมีผลในทางตรง
กันข้าม คือทำให้ดุลการค้าลดลง การเปลี่ยนแปลงค่าของเงินจะมีผลกระทบต่อการทำงานใน
ประเทศ การส่งสินค้าออกเพิ่มขึ้นมีผลทำให้การทำงานในประเทศเพิ่มขึ้นด้วย

การใช้นโยบายตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สามารถแสดงให้เห็นด้วยรูปกราฟ ดังรูปที่
7.1 ให้แกนตั้งแทนอัตราแลกเปลี่ยน นั่นคือ R แทนราคาอัตราแลกเปลี่ยน (price of foreign
exchange) เมื่อค่า R สูงขึ้น แสดงว่าประเทศลดค่าของเงิน เมื่อ R มีค่าต่ำลง แสดงว่าประเทศ
เพิ่มค่าของเงิน ส่วนแกนนอนแทนการใช้จ่ายของรัฐบาล (G) ให้จุด K เป็นจุดที่แสดงถึงดุลยภาพ
ภายในและภายนอก นั่นคือมีการจ้างงานเต็มที่และมีดุลยภาพในดุลการชำระเงิน ที่อัตราดอกเบี้ย
 R_0 และการใช้จ่าย G_0

รูปที่ 7.1

สมมติว่ารัฐบาลต้องการใช้จ่ายมากขึ้น โดยยังคงรักษาระดับการจ้างงานเต็มที่ ถ้าสมมติว่าการเก็บภาษีของรัฐบาลคงที่ (ถ้ารัฐบาลใช้จ่ายเพิ่มขึ้น และเก็บภาษีเพิ่มขึ้นด้วยในขณะเดียวกัน อาจเป็นไปได้ว่าการใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นของรัฐบาลเป็นการโอนการใช้จ่ายมาจากประชาชน โดยการเก็บภาษีเพิ่มขึ้น ในภาวะการณ์เช่นนี้อุปสงค์รวมอาจคงที่) การเพิ่มการใช้จ่ายของรัฐบาลจะก่อให้เกิดเงินเฟ้อ นั่นคือมีการจ้างงานมากเกินไป ซึ่งจะแก้ไขได้โดยรัฐบาลต้องเพิ่มค่าของเงินไปพร้อม ๆ กัน นั่นคือ ทำให้ราคาอัตราแลกเปลี่ยนลดลง (R ลดลง) ราคาสินค้าของต่างประเทศจะถูกกว่าสินค้าในประเทศโดยเปรียบเทียบ ทำให้ส่งออกได้น้อยลง สั่งเข้ามาเพิ่มขึ้น การจ้างงานในภาคการส่งออกลดลง ดุลการค้าจะเปลี่ยนไปในทางลบ และรัฐบาลสามารถเพิ่มการใช้จ่ายโดยไม่ทำให้รายได้ ณ ระดับการจ้างงานเต็มที่เปลี่ยนแปลง สมมติว่าจุดใหม่ที่เกิดขึ้นคือจุด c ซึ่งมีการใช้จ่ายของรัฐบาลเพิ่มขึ้น (G สูงขึ้น) พร้อม ๆ กับการเพิ่มค่าของเงิน (R ลดลง) เกิดดุลยภาพภายในโดยวิธีเดียวกันนี้จะได้จุดอื่น ๆ ซึ่งแสดงถึงค่า R และ G ที่ยังคงรักษาดุลยภาพภายใน จะได้เส้น YY' ซึ่งมีความลาดชันเป็นลบ เส้น YY' เรียกว่าเส้นดุลยภาพภายใน จุดใด ๆ ที่อยู่ทางขวาของเส้น YY' แสดงว่ารัฐบาลใช้จ่ายมากเกินไป ซึ่งมีความกดดันให้เกิดภาวะเงินเฟ้อ หรือกล่าวได้อีกอย่างหนึ่งว่า จุดใด ๆ ทางขวาของเส้น YY' ค่า R สูงเกินไป ทำให้มีการส่งออกได้

มาก มีการจ้างงานเพิ่มขึ้น จึงมีแนวโน้มทำให้เกิดภาวะเงินเฟ้อ ในทางตรงกันข้ามจุดใด ๆ ที่อยู่ทางซ้ายมือของเส้น YY' จะก่อให้เกิดการว่างงาน

ดุลยภาพภายนอกจะเปลี่ยนแปลงเมื่อค่า R เปลี่ยนแปลง ถ้าค่า R สูงขึ้น ดุลการค้า จะเกินดุล การเปลี่ยนแปลงในการใช้จ่ายของรัฐบาลจะมีผลต่อดุลการค้าเช่นกัน เพราะจะมีผลกระทบต่อส่วนหนึ่งต่อการส่งเข้าสินค้าและบริการ สมมุติเหมือนเดิมว่ารัฐบาลใช้จ่ายมากขึ้น ทำให้มีการส่งสินค้าเข้ามากขึ้น ถ้าต้องการรักษาดุลยภาพภายนอกจะต้องเพิ่มค่า R เพื่อให้มีการส่งออกเพิ่มขึ้นจุดดุลยภาพจุดใหม่จะอยู่ที่จุด c' โดยวิธีเดียวกันจะได้จุดอื่น ๆ ที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่าง R และ G ที่ทำให้เกิดดุลยภาพภายนอก จะได้เส้น BB' ซึ่งมีความลาดชันเป็นบวก จุดใด ๆ ที่อยู่ทางขวามือของเส้น BB' แสดงว่าค่า R ต่ำเกินไป ทำให้มีการส่งออกน้อย จึงก่อให้เกิดการขาดดุล หรือกล่าวได้ว่ามีการใช้จ่ายมากเกินไป ทำให้มีการส่งเข้ามาก ในทางตรงกันข้าม จุดใด ๆ ที่อยู่ทางซ้ายมือของเส้น BB' แสดงถึงภาวะการเกินดุล

เส้น BB' จะลาดกว่าเส้น YY' เพราะการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยน จะมีผลกระทบต่อดุลยภาพภายนอกมากกว่าดุลยภาพภายใน ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยนเพียงเล็กน้อยจะสามารถช่วยปรับดุลยภาพภายนอกได้มากกว่า เมื่อเปรียบเทียบกับการเปลี่ยนแปลงการใช้จ่ายของรัฐบาล

ในขณะนี้จะเห็นได้ว่าจุดที่เกิดดุลยภาพภายในและภายนอกพร้อมกันคือจุด K และ ตำแหน่งพื้นที่ของรูปกราฟออกเป็นเขตต่าง ๆ กัน จะได้ว่า

เขตที่ 1 แสดงถึงการเกินดุลและว่างงาน

เขตที่ 2 แสดงถึงการเกินดุลและเงินเฟ้อ

เขตที่ 3 แสดงถึงการขาดดุลและเงินเฟ้อ

เขตที่ 4 แสดงถึงการขาดดุลและว่างงาน

การเลือกใช้นโยบาย

จากรูปที่ 7.1 จะแสดงถึงนโยบายที่เลือกใช้เมื่อเกิดภาวะการณ์เศรษฐกิจต่าง ๆ กัน เพื่อให้เกิดความสมดุลในระบบเศรษฐกิจ จุด c เกิดการขาดดุลการค้า ซึ่งควรมีการลดค่าของเงิน การลดค่าของเงินเพียงอย่างเดียวอาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปอยู่ที่จุด c' บนเส้น BB' ซึ่งยังไม่ใช่อัตราที่เหมาะสม การลดค่าของเงินทำให้เกิดดุลยภาพภายนอกที่ c' แต่ระบบเศรษฐกิจภายในเกิดภาวะเงินเฟ้อ เพราะในขณะที่ดุลยภาพภายนอกดีขึ้น จะมีการใช้จ่ายของภาคเอกชนเพิ่มขึ้น โดยที่การใช้จ่ายของภาครัฐบาลไม่ลดลง ดังนั้นการลดค่าของเงินเพียงเล็กน้อย ร่วมกับการลดค่าใช้จ่ายจะช่วยให้เข้าสู่จุด K ได้

ถ้าระบบเศรษฐกิจขณะนั้นอยู่ที่จุดใด ๆ บนเส้นที่ลากผ่านจุด K และขนานกับแกนนอนหรือแกนตั้ง การใช้นโยบายเปลี่ยนแปลงการใช้จ่ายหรืออัตราแลกเปลี่ยนเพียงนโยบายใดนโยบายหนึ่งตามลำดับ ก็สามารถปรับระบบเศรษฐกิจเข้าสู่ดุลยภาพภายในและภายนอกได้ เช่นที่จุด d เกิดภาวะการว่างงานและเกินดุลการค้า แต่อัตราแลกเปลี่ยนที่จุด d อยู่ที่ R_0 ซึ่งเป็นระดับที่เหมาะสมอยู่แล้ว ดังนั้นการเพิ่มค่าใช้จ่ายเพียงอย่างเดียวก็จะแก้ปัญหาการว่างงานปรับระบบเศรษฐกิจเข้าสู่จุด K ได้ ขณะที่มีการใช้จ่ายเพิ่มขึ้น จะมีการสั่งเข้าเพิ่มขึ้นด้วย ซึ่งจะช่วยแก้ไขปัญหาการเกินดุล

ถ้าพิจารณาในเขตที่ 4 คือที่จุด a และ b เกิดปัญหาการว่างงานและขาดดุลเหมือนกันที่จุด a การลดค่าของเงินจะช่วยแก้ปัญหาการขาดดุลพร้อม ๆ กับการเพิ่มค่าใช้จ่ายของรัฐบาลจะช่วยแก้ปัญหาการว่างงาน ที่จุด b การลดค่าของเงินเพียงอย่างเดียวจะทำให้ระบบเศรษฐกิจเข้าสู่เขตที่ 3 ซึ่งเกิดภาวะเงินเฟ้อ ดังนั้นจึงต้องลดค่าของเงินพร้อม ๆ กับการลดการใช้จ่ายของรัฐบาล ระบบเศรษฐกิจจึงปรับเข้าสู่จุด K ได้

ดังนั้นการพิจารณาว่ารัฐบาลควรเลือกใช้นโยบายอย่างไร เมื่อระบบเศรษฐกิจอยู่ที่จุดใด ๆ ในเขตต่าง ๆ กัน ขึ้นอยู่กับว่าในระยะแรกนั้นการใช้จ่ายของรัฐบาลและอัตราแลกเปลี่ยนที่เกิดขึ้นในขณะนั้น ๆ สูงหรือต่ำกว่าระดับที่ทำให้เกิดดุลยภาพที่ K

ดุลการชำระเงินกับอัตราแลกเปลี่ยนคงที่

การศึกษาที่ผ่านมาสมมติว่าประเทศใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนเสรี ซึ่งเหมือนกับ การปล่อยให้อัตราแลกเปลี่ยนลอยตัว (managed floating) ซึ่งใช้กันมากในปี 1973 บางครั้ง ประเทศอุตสาหกรรมชั้นนำพยายามเพื่อให้อัตราแลกเปลี่ยนมีเสถียรภาพ บางครั้งปล่อยให้ เป็นไปตามตลาดเงินตราต่างประเทศ มีเหตุผลหลายประการที่รัฐบาลจะไม่ค่อยเปลี่ยนอัตราแลกเปลี่ยน และภายใต้ข้อตกลงของ IMF ได้มีข้อตกลงให้ประเทศสมาชิกรักษาอัตราแลกเปลี่ยน ให้คงที่ เว้นแต่ในกรณีที่มีการขาดดุลพื้นฐาน ปัญหาจึงมีว่าถ้าประเทศไม่มีการเปลี่ยนแปลง อัตราแลกเปลี่ยน ดุลยภาพภายในและภายนอกจะเกิดขึ้นหรือไม่

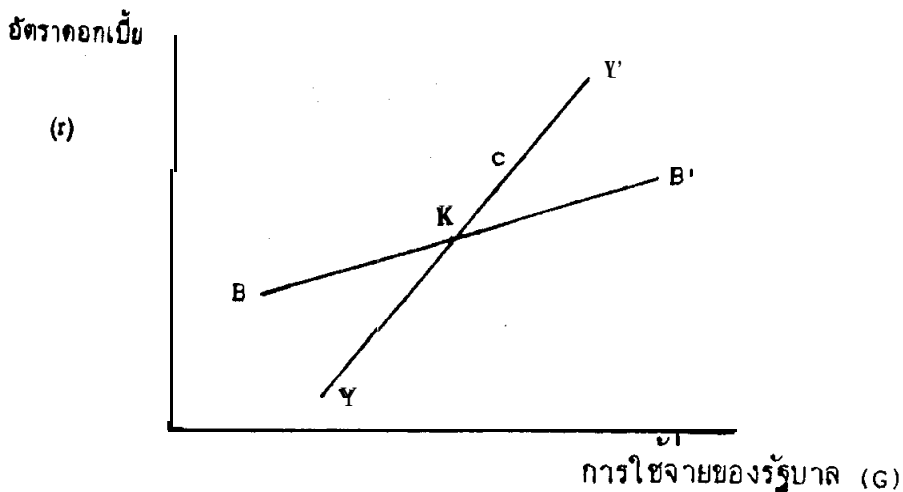
ความจริงแล้วยังมีเครื่องมืออีกหลายอย่างที่ทำให้เกิดดุลยภาพภายในและภายนอก พร้อมกันโดยหลีกเลี่ยงการควบคุมทางการเงินและการค้า ที่ผ่านมาใช้เพียงนโยบายการเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยน เพื่อให้เกิดผลกระทบต่อการแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศ โดยเปลี่ยนแปลงการซื้อสินค้าจากต่างประเทศมาเป็นสินค้าในประเทศ ในที่นี้จะศึกษาถึงดุลยภาพภายนอก เมื่อให้มีการเคลื่อนย้ายทุนระหว่างประเทศ นโยบายสำคัญที่ใช้คือนโยบายการเงินและการคลัง

ในรูปที่ 7.2 ให้แก่นนอนแทนการใช้จ่ายของรัฐบาล แทนตัวแทนตัวแปรอีกตัวหนึ่ง ในระบบเศรษฐกิจคืออัตราดอกเบี้ย ในทางปฏิบัติมีอัตราดอกเบี้ยหลายอัตราในตลาดการเงิน เช่นอัตราดอกเบี้ยเงินกู้หรือหลักทรัพย์ที่มีความเสี่ยงและระยะเวลาการถือแตกต่างกัน ในที่นี้จะ สมมติว่ามีหลักทรัพย์เพียงชนิดเดียวของบริษัทที่มั่นคงแห่งหนึ่ง อัตราดอกเบี้ยจะเปลี่ยนแปลง โดยเจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมปริมาณเงิน (Money Supply) การลดลงของปริมาณเงินจะทำให้ประชาชน รู้สึกว่าเงินสดขาดแคลน ราคาพันธบัตรลดลง อัตราดอกเบี้ยสูงขึ้น ในทางตรงกันข้ามอัตรา ดอกเบี้ยจะมีผลต่อการใช้จ่ายของเอกชนในระบบเศรษฐกิจโดยเฉพาะอย่างยิ่งมีผลต่อการลงทุน

การเปลี่ยนแปลงของอัตราดอกเบี้ยในตลาดต่างประเทศ จะมีผลกระทบต่อ การไหลเข้าและไหลออกของทุน ในกรณีที่อัตราดอกเบี้ยต่างประเทศสูง เงินทุนจะไหลออกไปต่าง- ประเทศอย่างรวดเร็ว ก่อให้เกิดแรงกดดันต่อภาวะเงินดิ่งตัวในระบบการเงิน ดึงให้อัตราดอกเบี้ย ในประเทศสูงขึ้น ทุนสำรองระหว่างประเทศลดลง

เพื่อเป็นการป้องกันความผันผวนที่เกิดจากการไหลเข้าและไหลออกของเงินทุน ที่ก่อให้เกิดผลกระทบหลายประการในระบบเศรษฐกิจ การดำเนินนโยบายอัตราดอกเบี้ยในประเทศจะต้องสอดคล้องกับอัตราดอกเบี้ยต่างประเทศ อย่างไรก็ตาม การดำเนินนโยบายอัตราดอกเบี้ยในลักษณะที่ว่ามีขีดจำกัด เพราะอัตราดอกเบี้ยภายในประเทศ จะต้องสอดคล้องกับโครงสร้างเศรษฐกิจในประเทศด้วย

สมมติว่ายังมีปัจจัยการผลิตที่ว่างงานอยู่ และราคาสินค้าคงที่ การเพิ่มขึ้นของปริมาณเงิน จะทำให้อัตราดอกเบี้ยลดลง และไม่ทำให้เกิดเงินเฟ้อ

รูปที่ 7.2

ดุลยภาพภายใน การเกิดดุลยภาพภายในขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของการเลือกใช้นโยบายการเงินและการคลัง (เมื่อก้าวถึงการเปลี่ยนแปลงในนโยบายการคลัง แสดงว่าขณะนั้นสมมติว่าอัตราดอกเบี้ยคงที่ การที่รัฐบาลใช้จ่ายเพิ่มขึ้นจากรายได้ทั้งหมดที่มีอยู่ โดยทั่วไปจะทำให้ความต้องการถือเงินเพื่อจับจ่ายใช้สอยเพิ่มขึ้น เพื่อรักษาอัตราดอกเบี้ยให้คงที่ เจ้าหน้าที่ทางการเงินจะต้องเพิ่มปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจ เพื่อให้เพียงพอกับความต้องการที่เพิ่มขึ้น ดังนั้นเมื่อก้าวถึงการเปลี่ยนแปลงในนโยบายการคลังโดยที่กำหนดให้อัตราดอกเบี้ยคงที่

แสดงว่าปริมาณเงินเปลี่ยนแปลง) แต่จุดเลือกที่เหมาะสมจะมีอยู่หลายจุด จากจุด K ในรูปที่ 7.2 ซึ่งสมมุติว่ามีการจ้างงานเต็มที่ ถ้ารัฐบาลต้องการเพิ่มการใช้จ่าย ดุลยภาพภายในจะรักษาไว้ได้ ต่อเมื่อทำให้อัตราดอกเบี้ยสูงขึ้น จะมีผลกระทบต่อปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจ เมื่อรัฐบาลมีการใช้จ่ายเพิ่มขึ้น มีการจ้างงานเพิ่มขึ้น ถ้าต้องการรักษาดุลยภาพภายในที่ระดับการจ้างงานเต็มที่ จะต้องใช้นโยบายการเงินอย่างเข้มงวด โดยทำให้อัตราดอกเบี้ยสูงขึ้น ปริมาณเงินลดลง การใช้จ่ายและการลงทุนของเอกชนลดลง การจ้างงานจากภาคเอกชนลดลง ดุลยภาพใหม่จะอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของจุด K เช่นที่จุด c แสดงให้เห็นถึงการใช้นโยบายการคลังอย่างง่ายและนโยบายการเงินอย่างเข้มงวด จุดเชื่อมระหว่างนโยบายการเงินและการคลังเพื่อให้เกิดการจ้างงานเต็มที่ จะอยู่บนเส้น YY' ซึ่งมีความลาดชันเป็นบวก

ดุลยภาพภายนอก สมมุติว่าจุด K แทนดุลยภาพภายนอก การเปลี่ยนแปลงนโยบายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจะมีผลกระทบต่อดุลยภาพภายนอก ถ้าการใช้จ่ายของรัฐบาลเพิ่มขึ้น มีการส่งออกสินค้าเข้าเพิ่มขึ้น เพราะเป็นส่วนหนึ่งของการใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นนำไปใช้ในการซื้อสินค้าและบริการจากต่างประเทศ การใช้นโยบายการเงินเพื่อชดเชยกับค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น กระทำได้โดยการทำให้การใช้จ่ายในการซื้อสินค้าและบริการของภาคเอกชนลดลง ดังนั้นการใช้นโยบายการเงินที่เข้มงวด จะช่วยชดเชยดุลการชำระเงินที่เลวลงเนื่องจากนโยบายการคลัง ดุลยภาพภายนอกจุดใหม่ จะอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของจุด K เส้นดุลยภาพภายนอกโดยทั่วไปคือเส้น BB' ซึ่งมีความลาดชันเป็นบวก การใช้นโยบายการเงินและการคลังเพื่อรักษาดุลยภาพภายนอกจะเป็นไปในทิศทางตรงกันข้าม เช่นเดียวกับการพยายามรักษาดุลยภาพภายใน

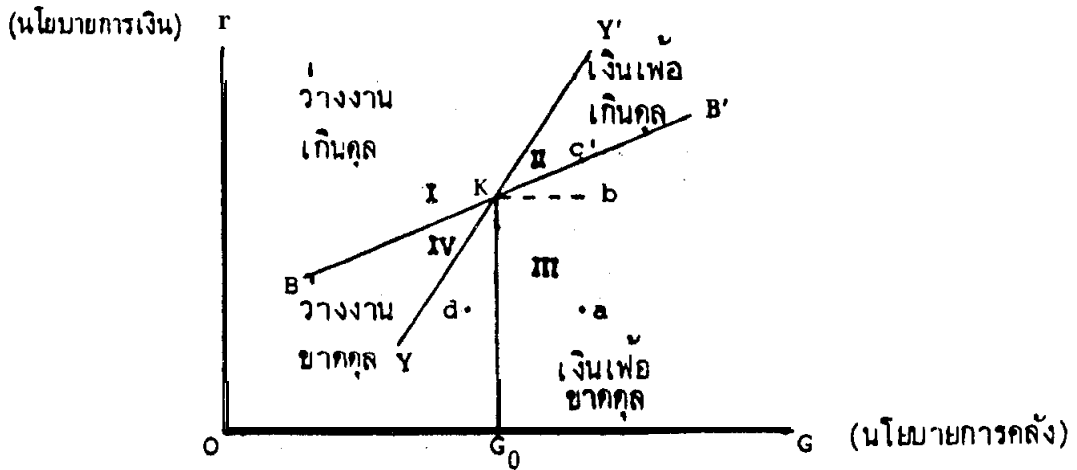
เส้น BB' จะลาดกว่าเส้น YY' ลักษณะเช่นนี้แสดงถึงบทบาทของการเคลื่อนย้ายทุนระหว่างประเทศ นั่นคือผู้ที่ถือหลักทรัพย์เพื่อความมั่งคั่ง (wealth) เปลี่ยนแปลงการถือหลักทรัพย์ (portfolio) เมื่อผลตอบแทนของหลักทรัพย์เปลี่ยนแปลง จากการทำดอกเบี้ยในประเทศสูงขึ้น ผู้ถือหลักทรัพย์ทั้งในประเทศและต่างประเทศเปลี่ยนจากการถือหลักทรัพย์ต่างประเทศเป็นถือหลักทรัพย์ในประเทศ การกระทำเช่นนี้คือการส่งออกหลักทรัพย์ (export securities) นั่นเอง ทำให้เงินทุนไหลเข้าประเทศ ดุลยภาพภายนอกเปลี่ยนแปลงไปในทางบวก ดังนั้นโดยทั่วไปจึงคาดว่า การทำให้อัตราดอกเบี้ยสูงขึ้นจะทำให้ดุลยภาพภายนอกดีขึ้น โดยผ่านบัญชีทุนและยังผ่านการลดการนำเข้าสินค้าเข้า เส้น BB' จึงลาดกว่า

การใช้นโยบายการเงินจะมีผลกระทบต่อ การเคลื่อนย้ายทุนระหว่างประเทศ โดยผ่าน การเปลี่ยนแปลงของอัตราดอกเบี้ย ถ้ามีการใช้นโยบายการเงินที่เข้มงวด อัตราดอกเบี้ยสูงขึ้น คุณภาพภายนอกจะดีขึ้นด้วยเหตุผล 2 ประการ คือ สินค้าเข้าลดลงและเงินทุนจากต่างประเทศ ไหลเข้าเพิ่มขึ้น

สรุปได้ว่านโยบายการคลังแบบขยายทำให้ดุลการชำระเงินเลวลง โดยทำให้สินค้าเข้า เพิ่มขึ้น และมีผลต่อคุณภาพภายในโดยทำให้การจ้างงานเพิ่มขึ้น ส่วนนโยบายการเงินก็เช่นกัน นโยบายการเงินที่เข้มงวด ทำให้การส่งสินค้าเข้าลดลง ทุนไหลเข้ามากขึ้น และมีผลต่อคุณภาพ ภายในโดยทำให้การจ้างงานลดลง

การเลือกใช้นโยบาย

ถ้านำรูปที่ 7.2 มาเขียนใหม่อีกครั้งหนึ่งดังรูปที่ 7.3 ทุกจุดที่อยู่เหนือเส้น YY' มีการว่างงานเกิดขึ้น แสดงถึงการใช้นโยบายการเงินที่เข้มงวดเกินไป เมื่อเปรียบเทียบกับนโยบาย การคลังที่ใช้อยู่ในขณะนั้น หรือกล่าวได้ว่ารัฐบาลใช้จ่ายน้อยเกินไป เมื่อเปรียบเทียบกับนโยบาย การเงินที่ใช้อยู่ในขณะนั้น ในทางตรงกันข้ามใต้เส้น YY' แสดงถึงภาวะเงินเฟ้อและทุกจุดที่ อยู่เหนือเส้น BB' มีการใช้นโยบายการเงินอย่างเข้มงวด มีผลทำให้สินค้าเข้าลดลงและเงินทุน ไหลเข้าเพิ่มขึ้น จึงเกิดการเกินดุลการชำระเงิน ในทางตรงกันข้ามใต้เส้น BB' แสดงถึงการขาด ดุลการชำระเงิน จุด K แสดงถึงการเกิดดุลยภาพภายในและภายนอกพร้อมกัน

รูปที่ 7.3

จากรูปที่ 7.3 สามารถแบ่งออกเป็น 4 เขต ซึ่งมีลักษณะแตกต่างกัน การใช้นโยบายต่าง ๆ เพื่อปรับเข้าสู่จุด K ทำได้เช่นเดียวกับในรูปที่ 7.1 เพียงแต่นโยบายแตกต่างกัน จุด a ในเขต 3 ต้องใช้ทั้งนโยบายการเงินและการคลัง คือการเพิ่มอัตราดอกเบี้ยและการลดค่าใช้จ่ายของรัฐบาลตามลำดับ ที่จุด b ใช้เพียงนโยบายการคลังโดยการลดค่าใช้จ่ายเพียงอย่างเดียวเท่านั้น เพราะนโยบายการเงินเข้มงวดเพียงพออยู่แล้ว ที่จุด c' มีดุลยภาพภายนอกและภาวะเงินเฟ้อ จึงต้องใช้นโยบายการคลังอย่างเข้มงวด และนโยบายการเงินอย่างง่าย เพราะการใช้นโยบายการคลังอย่างเข้มงวดเพียงอย่างเดียว จะทำให้ระบบเศรษฐกิจเข้าสู่ภาวะการเกินดุล จุด a และ d จะต้องใช้ทั้ง 2 นโยบายร่วมกัน แต่ทิศทางของการใช้นโยบายการเงินและการคลังขึ้นอยู่กับว่าจุดนั้นอยู่สูงหรือต่ำกว่าระดับการใช้จ่ายที่เหมาะสมคือ

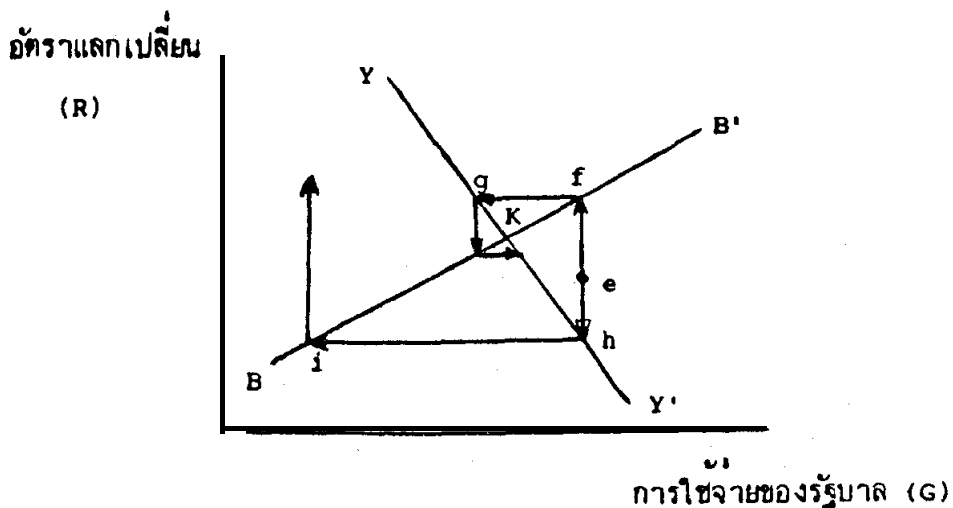
ในเขต 2 และ 4 สามารถบอกทิศทางของการเปลี่ยนแปลงของทั้ง 2 นโยบายได้อย่างชัดเจน ตัวอย่างเช่นในเขต 4 มีการว่างงานและขาดดุล แก้ไขโดยใช้นโยบายการคลังแบบขยายควบคู่กับนโยบายการเงินอย่างเข้มงวด อัตราดอกเบี้ยที่สูงขึ้นจะเป็นอุปสรรคต่อการจ้างงานเต็มที่ แต่ยังมีอัตรารายน้อยกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับ การช่วยแก้ไขปัญหาด้านดุลการค้า และระดับอัตราดอกเบี้ยระดับต่าง ๆ ในเขต 4 ยังต่ำกว่าระดับที่ทำให้เกิดดุลยภาพที่จุด K

ในระหว่างปี 1955-1965 ประเทศสหรัฐอเมริกามีปัญหาการว่างงานและขาดดุล ซึ่งอยู่ในเขตที่ 4 นักเศรษฐศาสตร์กลุ่มหนึ่งมีความเห็นว่าควรใช้นโยบายการคลังอย่างง่ายและนโยบายการเงินอย่างเข้มงวด

ถ้ามีการเคลื่อนย้ายทุนระหว่างประเทศ ประเทศต่าง ๆ สามารถใช้นโยบายการเงินเพื่อทำให้เกิดดุลยภาพได้โดยไม่ต้องเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยน อิงมีทุนเคลื่อนย้ายระหว่างประเทศมาก การเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ยเพียงเล็กน้อย จะเป็นกรเพียงพอที่ทำให้เกิดดุลยภาพภายนอก การใช้นโยบายการเงินเพื่อแก้ไขปัญหาดุลยภาพภายนอกโดยไม่เปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ย ทำได้ในขอบเขตจำกัดมาก และเส้น BB' จะต้องเป็นเส้นขนานกับแกนนอน ในขณะที่เดียวกันการเปลี่ยนแปลงปริมาณเงินจะไม่มีอิทธิพลต่อดุลยภาพภายในเลย สมมุติว่ารัฐบาลละเลยความจริงข้อนี้ และใช้นโยบายซื้อขายพันธบัตร (open-market policy) การซื้อพันธบัตรของรัฐบาลทำให้เงินในมือของประชาชนเพิ่มขึ้น ถ้าการถือพันธบัตรและการถือเงินสดของประชาชนคงที่ ณ ระดับอัตราดอกเบี้ยระดับหนึ่ง หลังจากที่รัฐบาลซื้อพันธบัตร ประชาชนมีเงินสดมากขึ้น และมีพันธบัตรลดลง ประชาชนจะพยายามซื้อพันธบัตรเพิ่มขึ้นเพื่อให้มีหลักทรัพย์เท่าเดิม ถ้าไม่มีการเคลื่อนย้ายทุนระหว่างประเทศ อัตราดอกเบี้ยจะลดลง แต่ถ้ามีการเคลื่อนย้ายหลักทรัพย์ระหว่างประเทศจะมีการซื้อหลักทรัพย์ต่างประเทศเข้ามาทดแทน ณ ระดับอัตราดอกเบี้ยเดิม นั่นคือประชาชนจะซื้อพันธบัตรต่างประเทศทดแทนพันธบัตรที่รัฐบาลซื้อคืนไป ปริมาณเงินที่ธนาคารกลางเพิ่มเข้าไปในระบบเศรษฐกิจโดยการซื้อพันธบัตรคืน จะถูกนำไปซื้อพันธบัตรต่างประเทศ เนื่องจากอัตราแลกเปลี่ยนคงที่ การที่ต้องการเงินตราต่างประเทศเพิ่มขึ้น ธนาคารกลางจะเข้ามามีบทบาทโดยขายเงินตราต่างประเทศ แลกกับเงินสกุลในประเทศ ซึ่งจะถูกนำไปเก็บไว้ที่ธนาคารกลาง ปริมาณเงินสดในมือประชาชนไม่เปลี่ยนแปลง อัตราดอกเบี้ยคงที่ การใช้นโยบายการเงินครั้งนี้เพียงแต่ทำให้ดุลยภาพภายนอกขาดดุลมากขึ้น

การเลือกใช้นโยบายที่เหมาะสม

จากการวิเคราะห์ที่ผ่านมาเกี่ยวกับการใช้นโยบายการใช้จ่ายของรัฐบาลและนโยบายอัตราแลกเปลี่ยน ในรูปที่ 7.1 จะเห็นได้ว่า การเลือกใช้นโยบายแต่ละอย่างมีผลต่อทั้งดุลยภาพภายในและดุลยภาพภายนอกพร้อมกัน โดยที่ผู้ใช้นโยบายจะต้องเลือกใช้นโยบายที่เหมาะสมเพื่อปรับระบบเศรษฐกิจให้เข้าสู่ดุลยภาพที่จุด K ในการเลือกใช้นโยบายที่เหมาะสม ผู้ที่มีอำนาจในการเลือกใช้นโยบาย จะเลือกใช้นโยบายอัตราแลกเปลี่ยนเพื่อปรับดุลยภาพภายนอก และเลือกใช้นโยบายการเปลี่ยนแปลงการใช้จ่ายของรัฐบาลเพื่อปรับดุลยภาพภายใน

รูปที่ 7.4

ในรูปที่ 7.4 สมมติว่าภาวะเศรษฐกิจอยู่ที่จุด e ซึ่งแสดงถึงภาวะเงินเฟ้อและการขาดดุล รัฐบาลจะใช้นโยบายการลดค่าของเงินเพื่อแก้ไขปัญหาการขาดดุล ระบบเศรษฐกิจจะปรับเข้าสู่จุด f ที่จุด f ระบบเศรษฐกิจมีดุลยภาพภายนอกแต่ยังคงมีปัญหาการขาดดุลอยู่ รัฐบาล

จะลดค่าใช้จ่ายลงเพื่อแก้ไขปัญหาการขาดดุล ระบบเศรษฐกิจจะปรับไปสู่จุด g ที่จุด g ระบบเศรษฐกิจมีดุลยภาพภายในแต่มีภาวะการเกินดุล ถ้ารัฐบาลเลือกดำเนินนโยบายที่เหมาะสมเช่นนี้เรื่อยไป ในที่สุดแล้วระบบเศรษฐกิจจะปรับเข้าสู่จุด K ได้

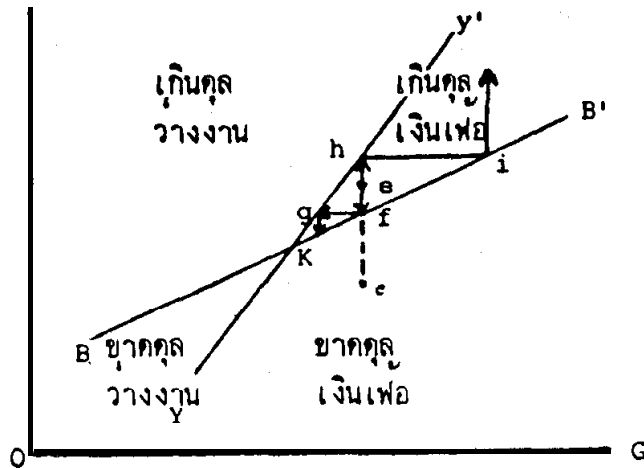
ในทางตรงข้ามถ้าประเทศเลือกใช้นโยบายในทางกลับกัน คือใช้นโยบายอัตราแลกเปลี่ยน เพื่อปรับให้เกิดดุลยภาพภายใน และใช้นโยบายการเปลี่ยนแปลงการใช้จ่ายเพื่อปรับให้เกิดดุลยภาพภายนอก ที่จุด e ถ้ารัฐบาลใช้นโยบายเพิ่มค่าของเงินเพื่อแก้ปัญหาเงินเฟ้อที่เกิดจากการจ้างงานมากเกินไป ระบบเศรษฐกิจจะปรับเข้าสู่จุด h ที่จุด h เกิดดุลยภาพภายใน แต่มีปัญหาการขาดดุลการค้า รัฐบาลจะลดการใช้จ่ายลงเพื่อแก้ไขปัญหาการขาดดุล ระบบเศรษฐกิจจะปรับเข้าสู่จุด i ที่จุด i มีดุลยภาพภายนอกแต่มีปัญหาการว่างงาน ถ้ารัฐบาลยังคงใช้มาตรการทางด้านอัตราแลกเปลี่ยนแก้ไขดุลยภาพภายในและมาตรการทางด้านการใช้จ่ายแก้ไขดุลยภาพภายนอก จะเห็นได้ว่า การปรับตัวของระบบเศรษฐกิจจะยิ่งเคลื่อนห่างออกไปจากจุด K มากขึ้นเรื่อย ๆ

ดังนั้น การเลือกใช้นโยบายที่เหมาะสมจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง โดยที่อัตราแลกเปลี่ยนมีบทบาทค่อนข้างมากในการแก้ไขปัญหาดุลยภาพภายนอก ส่วนนโยบายการคลังมีบทบาทในการแก้ไขปัญหาดุลยภาพภายในมากกว่า ยกเว้นประเทศที่มีขนาดเล็กและมีระบบเศรษฐกิจแบบเปิด

สำหรับการปรับให้เกิดทั้งดุลยภาพภายในและดุลยภาพภายนอก โดยใช้นโยบายการเงิน (ผ่านอัตราดอกเบี้ย) และนโยบายการคลัง (ผ่านการใช้จ่ายของรัฐบาล) จะมีลักษณะคล้ายคลึงกับการวิเคราะห์ที่ผ่านมา นั่นคือ ผู้ใช้นโยบายจะต้องเลือกใช้นโยบายที่เหมาะสม เพื่อปรับระบบเศรษฐกิจให้เข้าสู่ดุลยภาพที่จุด K โดยผู้ที่มีอำนาจในการเลือกใช้นโยบาย จะเลือกใช้นโยบายการเงินเพื่อปรับให้เกิดดุลยภาพภายนอก และเลือกใช้นโยบายการคลังเพื่อปรับให้เกิดดุลยภาพภายใน

ในรูปที่ 7.5 ถ้าระบบเศรษฐกิจอยู่ที่จุด e ซึ่งมีปัญหาการเกินดุลและภาวะเงินเฟ้อ ถ้ารัฐบาลต้องการแก้ปัญหาการเกินดุลก็จะใช้นโยบายการเงินอย่างง่าย โดยทำให้อัตราดอกเบี้ยลดลง ระบบเศรษฐกิจจะปรับเข้าสู่จุด f ซึ่งยังคงมีปัญหาเงินเฟ้ออยู่รัฐบาลจะใช้นโยบายการคลัง

เพื่อแก้ไขปัญหาเงินเฟ้อโดยการลดค่าใช้จ่ายของรัฐบาล ระบบเศรษฐกิจปรับเข้าสู่จุด g ถ้ารัฐบาลดำเนินนโยบายการเงินและการคลังอย่างนี้เรื่อยไป เพื่อแก้ปัญหาดุลยภาพภายนอกและภายในตามลำดับ ในที่สุดระบบเศรษฐกิจจะปรับเข้าสู่จุด K ได้

รูปที่ 7.5

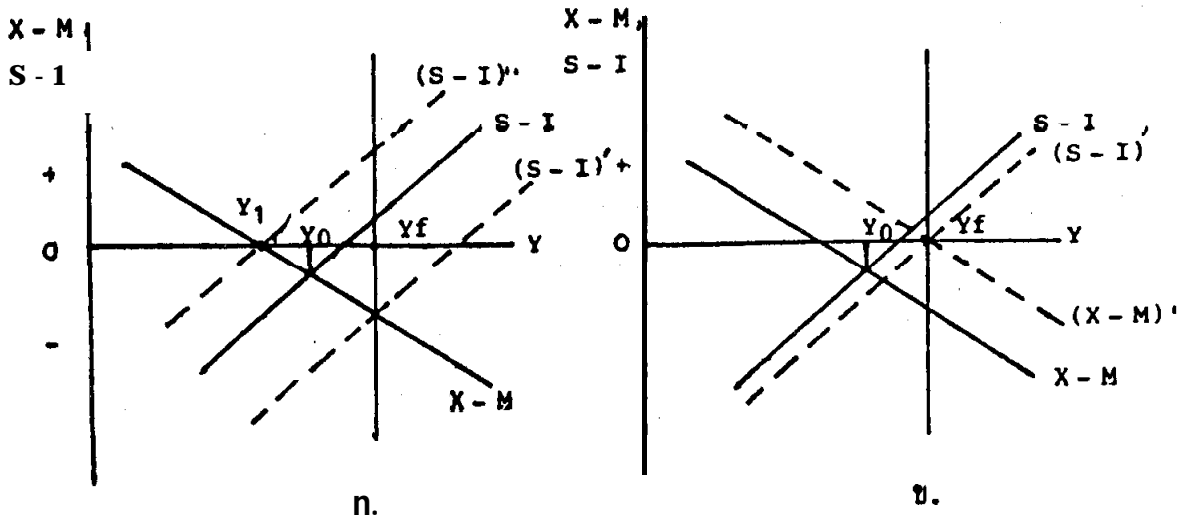
ในทางตรงกันข้าม ถ้ารัฐบาลใช้นโยบายกลับกัน โดยใช้นโยบายการเงินแก้ไขปัญหาดุลยภาพภายในและใช้นโยบายการคลังแก้ไขปัญหาดุลยภาพภายนอก จากจุด e รัฐบาลใช้นโยบายการเงินอย่างเข้มงวดเพื่อแก้ไขปัญหาเงินเฟ้อ โดยทำให้อัตราดอกเบี้ยสูงขึ้น ระบบเศรษฐกิจจะปรับเข้าสู่จุด h ซึ่งมีปัญหาการเกินดุล รัฐบาลจะใช้นโยบายการคลังในการแก้ปัญหาโดยการเพิ่มการใช้จ่าย ระบบเศรษฐกิจจะปรับจากจุด h ไป i ถ้ามีการดำเนินนโยบายในลักษณะนี้ต่อไป จะยิ่งมีผลเสียต่อระบบเศรษฐกิจมากขึ้น และระบบเศรษฐกิจจะยิ่งปรับตัวออกห่างจากจุด K

ในทำนองเดียวกัน ถ้าระบบเศรษฐกิจอยู่ที่ e' ถ้ารัฐบาลเลือกใช้นโยบายที่เหมาะสมแล้ว ระบบเศรษฐกิจจะปรับเข้าสู่จุด f จุด g และเข้าสู่จุด K ในที่สุด แต่ถ้ารัฐบาลเลือกใช้นโยบายอย่างไม่เหมาะสมแล้วระบบเศรษฐกิจจะปรับตัวออกห่างจากจุด K ไปเรื่อย ๆ ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น

การปรับดุลยภาพภายในและภายนอกโดยใช้เงื่อนไข $X-M = S-I$

ในที่นี้จะกล่าวถึงการเลือกใช้นโยบายของรัฐบาลเพื่อให้เกิดดุลยภาพภายในและภายนอกพร้อมกัน โดยให้ระดับรายได้ที่เส้น $X-M$ ตัดกับ $S-I$ บนแกนนอนแทนดุลยภาพภายใน ให้การเปลี่ยนแปลงของนโยบายการเงินและการคลัง มีผลกระทบต่อเส้น $S-I$ การใช้นโยบายการเงินและการคลังอย่างง่าย โดยการลดอัตราดอกเบี้ย การเพิ่มการใช้จ่ายและลดภาษีของรัฐบาล ทำให้เส้น $S-I$ เลื่อนไปทางขวา ส่วนการใช้นโยบายการเงินและการคลังอย่างเข้มงวด ทำให้เส้น $S-I$ เลื่อนไปทางซ้าย ให้การเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยนมีผลกระทบต่อเส้น $X-M$ นั่นคือการลดค่าของเงินทำให้ส่งออกมากขึ้น สิ่งเข้าลดลง เส้น $X-M$ จะเลื่อนไปทางขวา ในทางตรงข้ามการเพิ่มค่าของเงินทำให้เส้น $X-M$ เลื่อนไปทางซ้าย

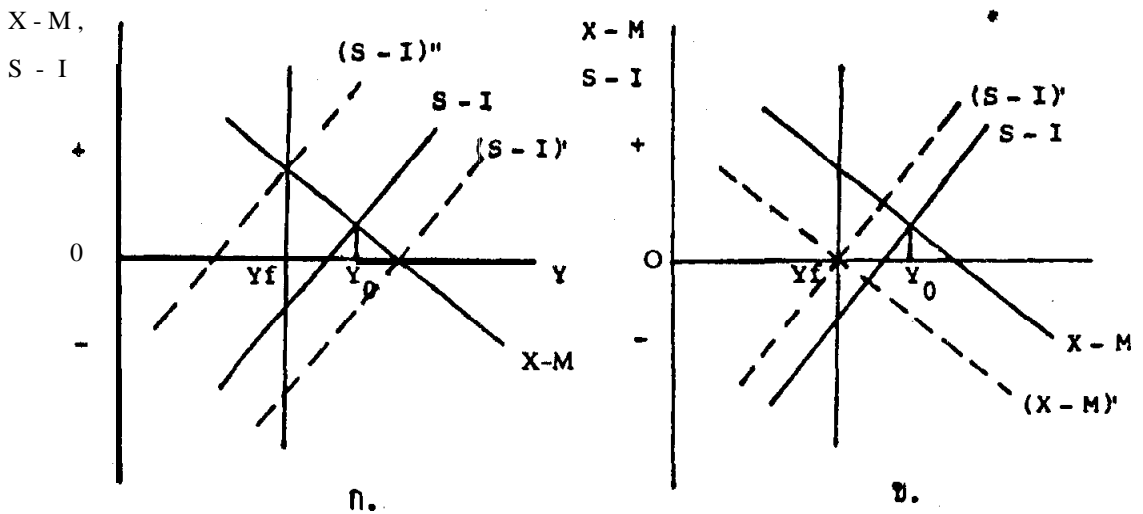
ในกรณีแรกสมมติว่าระบบเศรษฐกิจอยู่ในสภาวะการขาดดุลการค้าและมีการว่างงาน ถ้าระบบเศรษฐกิจมีนโยบายอัตราแลกเปลี่ยนคงที่ การใช้เพียงนโยบายการเงินและการคลังเพื่อปรับระบบเศรษฐกิจให้เข้าสู่ดุลยภาพภายในและภายนอกพร้อมกัน ไม่สามารถจะทำได้ เว้นแต่จะให้มีการเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยน ในรูปที่ 7.6 ก. เส้น $X-M$ ตัดกับเส้น $S-I$ ที่ระดับรายได้ Y_0 ซึ่งต่ำกว่าระดับรายได้ Y_f ที่มีการจ้างงานเต็มที่

รูปที่ 7.6

ถ้ารัฐบาลใช้นโยบายการเงินและการคลังอย่างง่าย เพื่อแก้ไขปัญหาการว่างงาน เส้น $S - I$ จะเลื่อนไปทางขวาเป็นเส้น $(S - I)'$ ตัดกับเส้น $X - M$ ที่ระดับรายได้ Y_f ระบบเศรษฐกิจยังมีการขาดดุลมากขึ้นไปอีก ในทางตรงกันข้ามถ้ารัฐบาลต้องการแก้ไขปัญหาคาดดุลการค้า จะต้องใช้นโยบายการเงินและการคลังอย่างเข้มงวด ทำให้เส้น $S - I$ เลื่อนไปทางซ้ายเป็นเส้น $(S - I)''$ ตัดกับเส้น $X - M$ ที่แกนนอน ณ ระดับรายได้ Y_1 ระบบเศรษฐกิจจะมีดุลยภาพภายนอก แต่เกิดการว่างงานมากขึ้น ดังนั้นในกรณีที่ระบบเศรษฐกิจเกิดปัญหาการว่างงาน พร้อมกับขาดดุลยภาพภายนอก ระบบเศรษฐกิจจะปรับเข้าสู่ดุลยภาพได้ต่อเมื่อรัฐบาลใช้นโยบายการเงินและการคลังอย่างง่าย พร้อมกับประกาศลดค่าของเงิน ดังรูปที่ 7.6 ข. จะทำให้เส้น $S - I$ เปลี่ยนเป็น $(S - I)'$ และเส้น $X - M$ เปลี่ยนเป็น $(X - M)'$ ตามลำดับ โดยเส้นทั้งสองตัดกันบนแกนนอน ณ ระดับรายได้ Y_f ระบบเศรษฐกิจจะเกิดดุลยภาพภายในและภายนอกพร้อมกัน

ในกรณีที่ 2 ถ้าสมมุติว่าระบบเศรษฐกิจมีปัญหาการเกินดุล และเงินเฟ้อ ถ้าระบบเศรษฐกิจมีนโยบายอัตราแลกเปลี่ยนคงที่ การใช้เพียงนโยบายการเงินและการคลังเพื่อปรับระบบเศรษฐกิจให้เข้าสู่ดุลยภาพทั้งภายในและภายนอก ไม่สามารถทำได้ เว้นแต่จะทำให้มีการปรับอัตราแลกเปลี่ยน ในรูปที่ 7.7 ก. เส้น $X-M$ ตัดกับ $S-I$ ที่ระดับรายได้ Y_1 ซึ่งสูงกว่ารายได้ Y_f ที่มีการจ้างงานเต็มที่ และระบบเศรษฐกิจขณะนั้นเกินดุล

รูปที่ 7.7

ถ้ารัฐบาลใช้นโยบายการเงินและการคลังอย่างง่าย เส้น $S-I$ จะเปลี่ยนเป็นเส้น $(S-I)'$ ระบบเศรษฐกิจปรับเข้าสู่ดุลยภาพภายนอก แต่มีภาวะเงินเฟ้อมากขึ้น ในทางตรงกันข้าม ถ้ารัฐบาลใช้นโยบายการเงินและการคลังอย่างเข้มงวด เส้น $S-I$ จะเปลี่ยนเป็นเส้น $(S-I)''$ ระบบเศรษฐกิจจะเกิดดุลยภาพภายใน คือ $X-M$ ตัดกับ $(S-I)''$ ที่ระดับรายได้ Y_f แต่ดุลยภาพภายนอกจะเกินดุล จะเห็นได้ว่าระบบเศรษฐกิจไม่สามารถเกิดดุลยภาพภายในและภายนอกพร้อม

กันได้ นอกจากนี้ว่ารัฐบาลจะใช้นโยบายการเงินและการคลังอย่างเข้มงวด พร้อมกับการประกาศเพิ่มค่าของเงิน ดังรูปที่ 7.7 ข. ทำให้เส้น $S-I$ เปลี่ยนเป็น $(S-I)'$ และเส้น $X-M$ เปลี่ยนเป็น $(X-M)'$ ตามลำดับ เส้นทั้งสองตัดกันบนแกนนอนที่ระดับรายได้ Y_f ระบบเศรษฐกิจเกิดดุลยภาพภายในและภายนอกพร้อมกัน

การวิเคราะห์ที่ผ่านมาทั้งหมดข้างต้น สมมติว่าการใช้นโยบายการเงินไม่มีผลกระทบต่อ การเคลื่อนย้ายทุนระหว่างประเทศ นั่นคือให้ดุลการค้า $(X-M)$ แทนดุลการชำระเงินหรือดุลยภาพภายนอก และการเปลี่ยนแปลงของดุลการค้าเกิดจากการเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยนเท่านั้น ไม่มีการใช้นโยบายอื่นใดเพื่อปรับดุลยภาพภายนอกโดยรัฐบาล

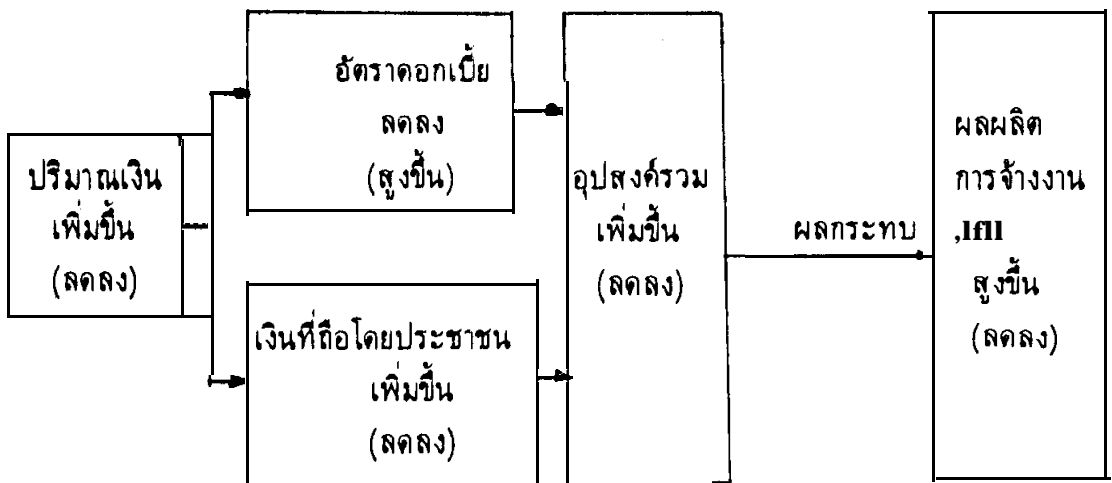
นโยบายการเงินและนโยบายการคลังในระบบเศรษฐกิจปิด

นโยบายการเงินและนโยบายการคลังเป็นเครื่องมืออันดับแรกที่รัฐบาลสามารถใช้เพื่อควบคุมกิจกรรมทางเศรษฐกิจภายในประเทศ ถ้าระดับผลผลิตต่ำเกินไปหรือระดับการว่างงานสูงเกินไป นโยบายมาตรฐานที่รัฐบาลใช้คือนโยบายการเงินและการคลังเพื่อยกระดับของอุปสงค์รวม

ถ้าระบบเศรษฐกิจมีภาวะเงินเฟ้อ อาจเป็นไปได้ที่ระดับอุปสงค์รวมสูงเกินไปสำหรับผลผลิตที่มีอยู่ในขณะนั้น นโยบายที่รัฐบาลจะใช้เพื่อลดระดับอุปสงค์รวมก็คือนโยบายการเงินและการคลังอีกเช่นกัน ซึ่งจะช่วยให้ผ่อนคลายภาวะกดดันของอุปสงค์รวมที่เพิ่มขึ้นและมีผลทำให้ระดับราคาสูงขึ้น

การสมมติว่าระบบเศรษฐกิจเผชิญกับภาวะเงินเฟ้อหรือภาวะการว่างงาน และรัฐบาลแก้ไขโดยปรับระดับอุปสงค์รวมในทิศทางและขนาดที่เหมาะสม เป็นสิ่งที่ทำได้ค่อนข้างง่าย ปัญหาสำคัญที่ค่อนข้างยุ่งยากคือ เมื่อระบบเศรษฐกิจมีปัญหาการว่างงานและเงินเฟ้อเกิดขึ้นพร้อมกัน การลดลงของระดับอุปสงค์รวมไม่เป็นการพอเพียงที่จะแก้ไขปัญหาการว่างงานและภาวะเงินเฟ้อ อาจต้องให้ความสนใจเงื่อนไขทางด้านอุปทานรวมของสินค้าและบริการ

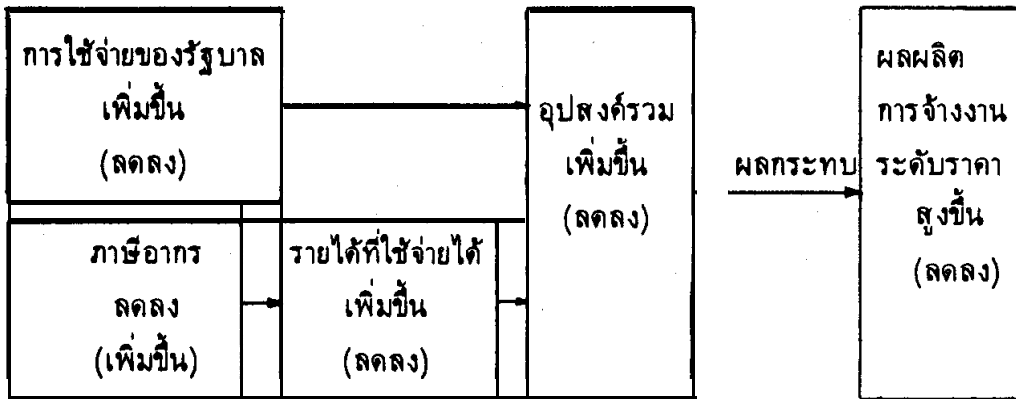
นโยบายการเงิน เกี่ยวข้องกับปริมาณเงินซึ่งมีอิทธิพลต่ออุปสงค์รวม เพื่อกระตุ้นอุปสงค์รวม เจ้าหน้าที่ทางการเงินจะขยายปริมาณเงินโดยการซื้อพันธบัตรรัฐบาล หรือผ่านวิธีการอื่น ๆ การเพิ่มปริมาณเงินจะทำให้อัตราดอกเบี้ยลดลง ซึ่งจะกระตุ้นให้มีการลงทุนมากขึ้น รวมทั้งมีการใช้จ่ายของเอกชนเพิ่มขึ้น อุปสงค์รวมอาจถูกกระทบโดยตรงจากความจริงที่ว่าประชาชนมีเงินสำหรับใช้จ่ายใช้สอยเพิ่มขึ้น ถ้ามีปัจจัยที่ว่างงานอยู่ในระบบเศรษฐกิจ การเพิ่มขึ้นของอุปสงค์รวมจะทำให้ผลผลิตเพิ่มขึ้น การจ้างงานสูงขึ้น แต่ถ้าปัจจัยการผลิตอยู่ใกล้จุดที่มีการจ้างงานเต็มที่ การเพิ่มขึ้นของอุปสงค์รวม จะทำให้ระดับราคาสูงขึ้น ดังรูปที่ 7.8

รูปที่ 7-8 นโยบายการเงินในระบบเศรษฐกิจปิด

ผลกระทบของนโยบายการเงินจะเป็นไปในทางตรงข้าม ถ้ารัฐบาลใช้นโยบายลดปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจ อัตราดอกเบี้ยจะสูงขึ้น ซึ่งจะมีผลต่อเนื้องทำให้การลงทุนและการใช้จ่ายของเอกชนลดลง ทำให้อุปสงค์รวมลดลง ประชาชนจะมีเงินถืออยู่ในมือลดลง การลดลงของอุปสงค์รวมจะมีผลต่อระดับผลผลิตรวมและระดับราคาสินค้า

นโยบายการคลัง ทำงานโดยผ่านการเปลี่ยนแปลงการใช้จ่ายของรัฐบาลหรือภาษีอากร การใช้จ่ายของรัฐบาลเป็นส่วนประกอบตัวหนึ่งในอุปสงค์รวม รัฐบาลมีอิทธิพลโดยตรงต่อระดับอุปสงค์รวม โดยการเพิ่มหรือลดการใช้จ่าย และการเพิ่มหรือลดภาษีอากร จะมีผลต่อรายได้ที่ใช้จ่ายได้ในมือของประชาชน ดังรูปที่ 7.9

รูปที่ 7.9 นโยบายการคลังในระบบเศรษฐกิจปิด

การใช้นโยบายการเงินและนโยบายการคลังร่วมกัน นโยบายการคลังแบบขยาย เช่น การเพิ่มการใช้จ่ายของรัฐบาลโดยไม่เปลี่ยนแปลงภาษีอากร พร้อมกันนั้นไม่มีการเปลี่ยนแปลงในปริมาณเงิน จะทำให้อุปสงค์รวมสูงขึ้น การใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นของรัฐบาลนั้น รัฐบาลอาจหาเงินมาโดยการกู้ยืมจากประชาชนในรูปของการขายพันธบัตร อาจมีผลทำให้อัตราดอกเบี้ยสูงขึ้น นอกจากนี้การใช้นโยบายเพื่อทำให้รายได้เพิ่มขึ้น อาจทำให้อุปสงค์ของเงินเพิ่มขึ้นในขณะที่ปริมาณเงินคงที่ อัตราดอกเบี้ยจะสูงขึ้น การที่อัตราดอกเบี้ยสูงขึ้น จะทำให้การลงทุนและการใช้จ่ายของเอกชนลดลง ซึ่งจะชดเชยกับการกระตุ้นให้อุปสงค์รวมเพิ่มขึ้นโดยการเพิ่มการใช้จ่ายของรัฐบาลในตอนแรก นั่นคือ การเพิ่มการใช้จ่ายของรัฐบาล อาจมีผลทำให้การใช้จ่ายของเอกชนลดลง ซึ่งไม่จำเป็นเสมอไปว่าจะทำให้ผลผลิตรวมเพิ่มขึ้น

ถ้ารัฐบาลใช้นโยบายการเงินโดยเพิ่มปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจ พร้อม ๆ กับที่ใช้นโยบายการคลังแบบขยาย อาจช่วยบรรเทาการเพิ่มขึ้นของอัตราดอกเบี้ย ถ้าการเพิ่มขึ้นของปริมาณเงินมากพอที่จะชดเชยกับการเพิ่มการใช้จ่ายของรัฐบาล อัตราดอกเบี้ยจะไม่สูงขึ้น ซึ่งจะไม่มีผลต่อการลงทุนและการใช้จ่ายของเอกชน การเพิ่มการใช้จ่ายของรัฐบาลก็จะมีผลทำให้อุปสงค์รวมเพิ่มขึ้น

นโยบายการเงินและนโยบายการคลังในระบบเศรษฐกิจเปิด

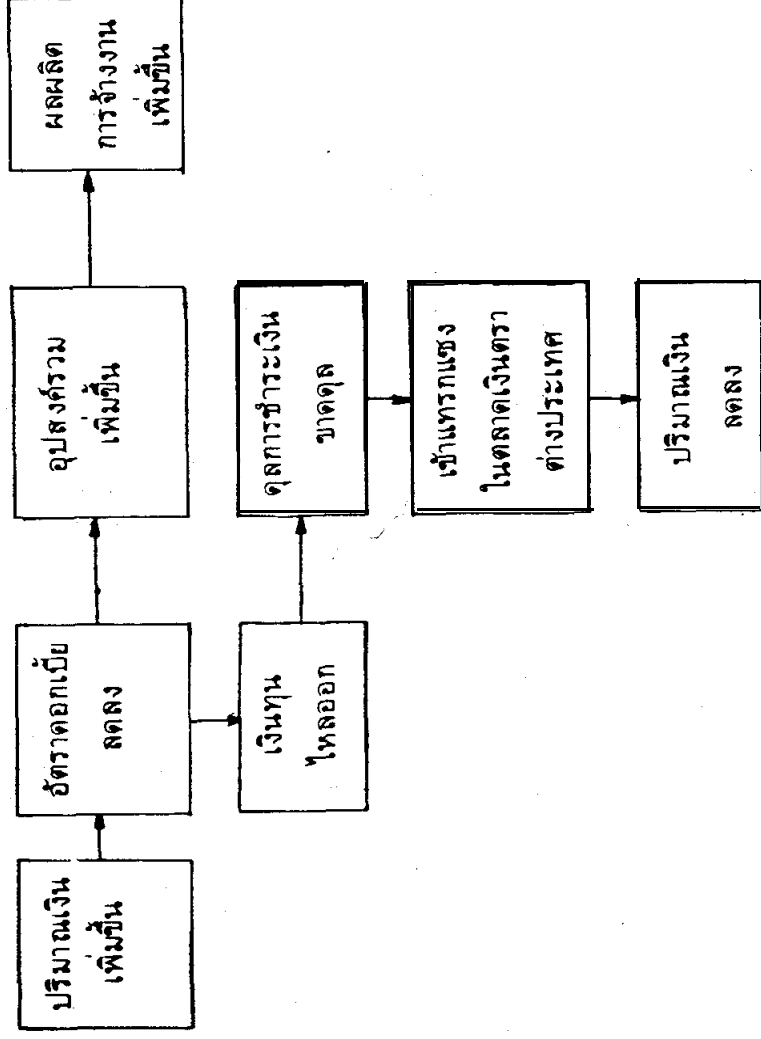
การวิเคราะห์ถึงนโยบายการเงินและการคลังในระบบเศรษฐกิจเปิด จะมีข้อสมมุติโดยทั่วไปหลายประการ ดังนี้

- (1) สมมุติว่ามี 2 ประเทศ ประเทศหนึ่งเป็นประเทศใหญ่ ส่วนอีกประเทศหนึ่งเป็นประเทศเล็ก ประเทศเล็กจะต้องยอมรับอัตราดอกเบี้ยของประเทศใหญ่
- (2) อัตราดอกเบี้ยของประเทศใหญ่คงที่
- (3) ระดับราคาสินค้าในทั้งสองประเทศคงที่
- (4) ความโน้มเอียงในการสั่งเข้าเพิ่มมีค่ามากกว่า 0 แต่น้อยกว่า 1 นั่นคือ เพียงส่วนหนึ่งของรายได้ที่เพิ่มขึ้นเท่านั้นที่ถูกใช้จ่ายไปในการซื้อสินค้าเข้า
- (5) ในกรณีที่อัตราแลกเปลี่ยนระหว่างสองประเทศคงที่ เจ้าหน้าที่ทางการเงินของประเทศเล็กเท่านั้นที่เข้าแทรกแซงในตลาดเงินตราต่างประเทศ
- (6) มีการเคลื่อนย้ายทุนระหว่างประเทศในระดับสูง

ถึงแม้ว่าการวิเคราะห์จะมีข้อสมมุติหลายประการ แต่จุดประสงค์ก็เพื่อต้องการให้เห็นภาพพจน์อย่างกว้างเกี่ยวกับกระบวนการทำงานของนโยบายเศรษฐกิจศาสตร์มหภาค ในระบบเศรษฐกิจเปิด

นโยบายการเงินภายใต้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนลอยนกงที่

สมมุติว่า ประเทศเล็กมีการใช้นโยบายแบบขยายเพื่อเพิ่มรายได้ประชาชาติ ผลกระทบของการใช้นโยบายการเงินจะเป็นดังในรูปที่ 7.10

รูปที่ 7.10 นโยบายการเงินภายใต้อัตราแลกเปลี่ยนลอยนกงที่

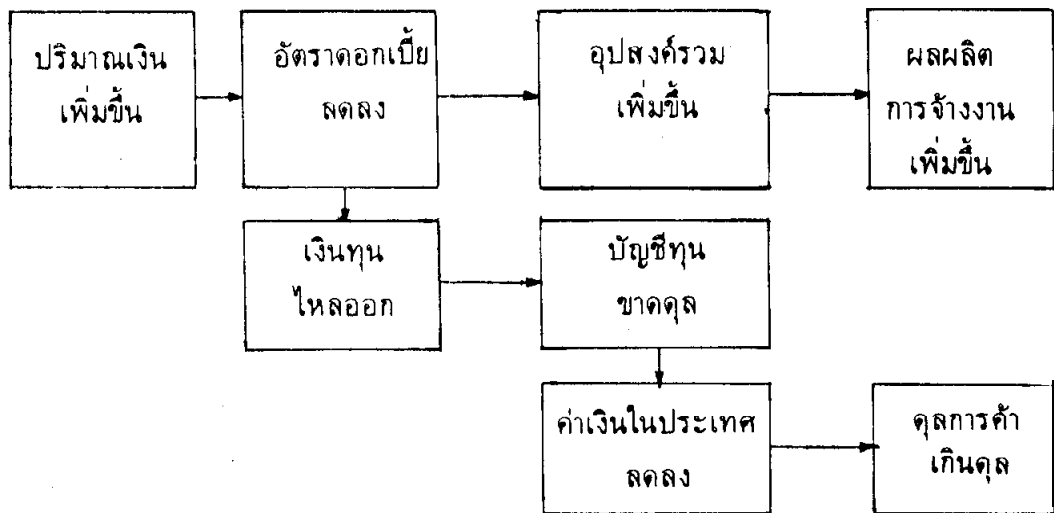
จะเห็นได้ว่า ภายใต้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนลอยนกงที่มีการเคลื่อนย้ายทุนระหว่างประเทศสูง การใช้นโยบายการเงินเพื่อเพิ่มรายได้และการจ้างงานจะได้ผลน้อย ถ้าเงินทุนเคลื่อนย้ายจากประเทศเล็กไปยังต่างประเทศทั้งหมด เมื่ออัตราดอกเบี้ยในประเทศเล็กลดลง จะไม่มีผลกระทบจากการเพิ่มขึ้นสุทธิของปริมาณเงิน และไม่มีการกระตุ้นเกิดขึ้นในระบบเศรษฐกิจ การเพิ่มปริมาณเงินเพื่อเพิ่มผลผลิตและการจ้างงานจึงไม่ได้ผลเท่าที่ควร ในทางตรงข้าม ถ้าเป็นการเคลื่อนย้ายทุนจากประเทศใหญ่ไปยังประเทศเล็ก ปริมาณเงินทุนที่เคลื่อนย้ายออกไปจะมี

ปริมาณมากพอจนกระทั่งทำให้อัตราดอกเบี้ยในประเทศเล็กลดลง ทำให้เงินทุนไหล ในกรณีนี้ปริมาณเงินที่เพิ่มขึ้นจากการใช้นโยบายการเงินจึงยังคงอยู่ในประเทศมากกว่า การใช้นโยบายการเงินภายใต้อัตราแลกเปลี่ยนคงที่ในประเทศใหญ่จึงได้ผลมากกว่า

การที่มีเงินทุนไหลออกมากจนกระทั่งดุลการชำระเงินขาดดุล ในที่สุดแล้วรัฐบาล จะเข้าแทรกแซง เพื่อรักษาอัตราแลกเปลี่ยนให้คงที่ ทำให้ทุนสำรองระหว่างประเทศลดลง ซึ่งจะมีผลทำให้ปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจลดลง

นโยบายการเงินภายใต้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนเสรี

ถ้าประเทศเล็กต้องการเพิ่มปริมาณเงินเพื่อเพิ่มระดับรายได้ประชาชาติผลกระทบของการใช้นโยบายการเงินแสดงในรูปที่ 7.11

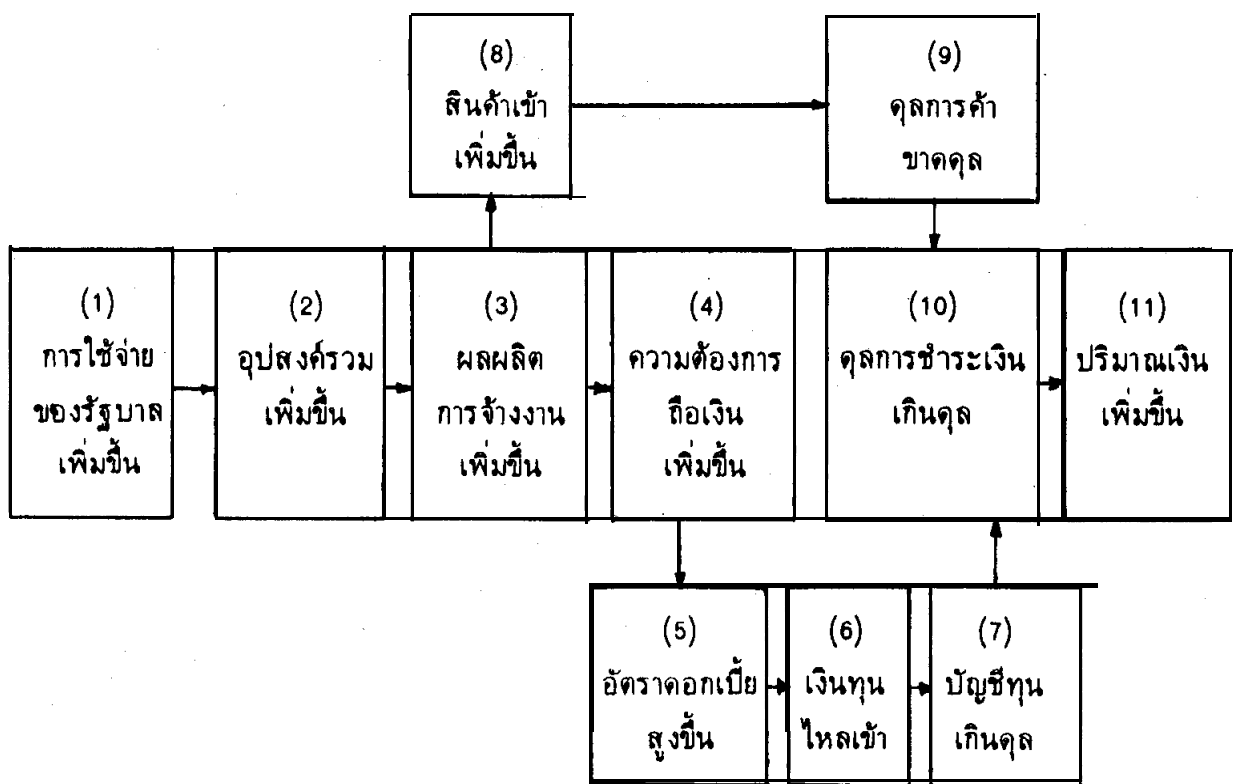

รูปที่ 7.11 นโยบายการเงินภายใต้อัตราแลกเปลี่ยนเสรี

ภายใต้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนเสรี ถึงแม้ว่าอัตราดอกเบี้ยจะไม่ไหวตัวตอบโต้การใช้นโยบายการเงินเพื่อเปลี่ยนแปลงปริมาณเงินมากเหมือนกับในระบบเศรษฐกิจปิด การใช้นโยบายการเงินก็ยังคงได้ผล เพราะมีเงินทุนไหลออก รวมทั้งมีผลกระทบต่ออัตราแลกเปลี่ยน และบัญชีดุลการค้า

นโยบายการคลังภายใต้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนคงที่

สมมติว่าประเทศเล็กต้องการเพิ่มการใช้จ่ายของรัฐบาลเพื่อเพิ่มระดับรายได้ประชาชาติ ผลกระทบของการใช้นโยบายการคลังแบบขยาย จะเป็นดังในรูปที่ 7.12

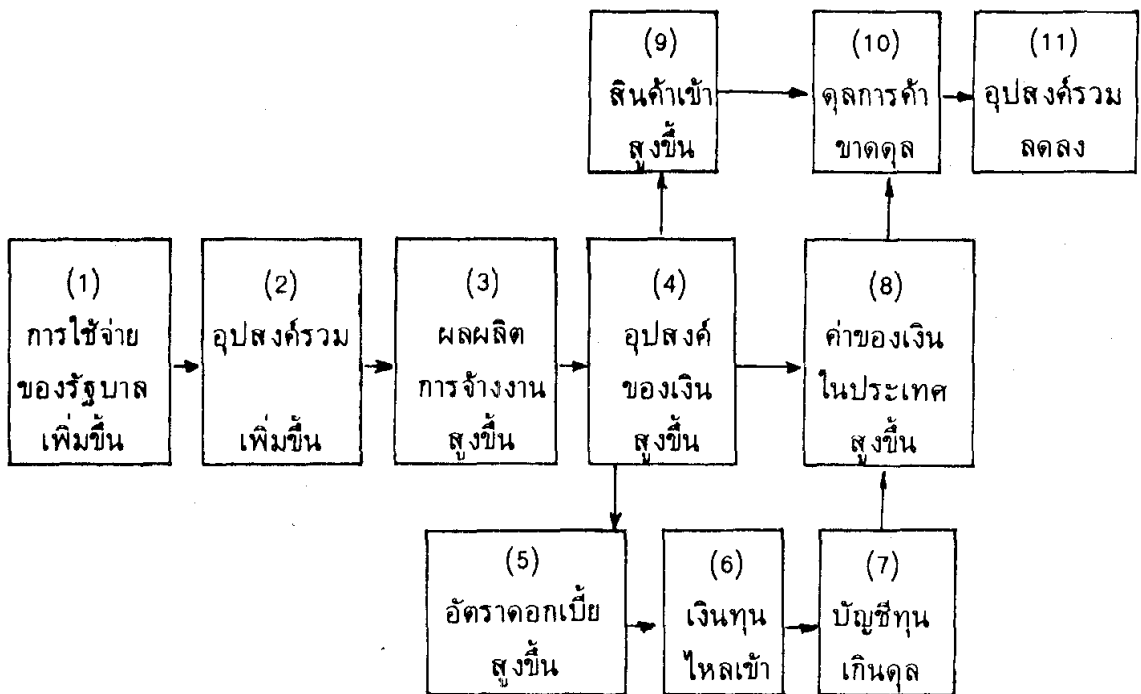

รูปที่ 7.12 นโยบายการคลังภายใต้อัตราแลกเปลี่ยนคงที่

จากรูป บัญชีดุลการค้าขาดดุลในรายการ (9) และบัญชีทุนเกินดุลในรายการ (7) อาจทำให้ดุลการชำระเงินในรายการ (10) ขาดดุล หรือเกินดุลก็ได้ แต่เนื่องจากสมมุติไว้ว่าให้มีการเคลื่อนย้ายทุนในระดับสูง ดังนั้นการเกินดุลของบัญชีทุนจะช่วยชดเชยการขาดดุลในดุลการค้าได้ และเนื่องจากประเทศใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนคงที่ เจ้าหน้าที่ทางการเงินจะเข้าแทรกแซงในตลาดเงินตราต่างประเทศ เพื่อรักษาอัตราแลกเปลี่ยนให้คงที่ การเกินดุลของดุลการชำระเงินจึงทำให้ปริมาณเงินเพิ่มขึ้นในรายการ (11) การที่ปริมาณเงินเพิ่มขึ้นในรายการ (11) จะช่วยตอบสนองความต้องการถือเงินที่เพิ่มขึ้นในรายการ (4) ซึ่งมีแนวโน้มที่จะช่วยให้อัตราดอกเบี้ยสูงขึ้นไปอีก การลงทุนและการใช้จ่ายของเอกชนจะไม่ลดลงไปทั้งหมดทั้งนี้เนื่องจากรายการ (4) ดังนั้นความพยายามที่จะกระตุ้นระบบเศรษฐกิจโดยการเพิ่มการใช้จ่ายของรัฐบาล ก็ประสบความสำเร็จในบางส่วน การใช้นโยบายการคลังเพื่อเพิ่มผลผลิตและการจ้างงานในระบบเศรษฐกิจเปิด จึงได้ผลดีกว่าในระบบเศรษฐกิจปิด

นโยบายการคลังภายใต้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนเสรี

สมมุติว่าประเทศเล็กต้องการเพิ่มการใช้จ่ายของรัฐบาลเพื่อเพิ่มระดับรายได้ประชาชาติ เช่นเดิม ผลกระทบของการใช้นโยบายการคลังจะเป็นดังในรูปที่ 7.13

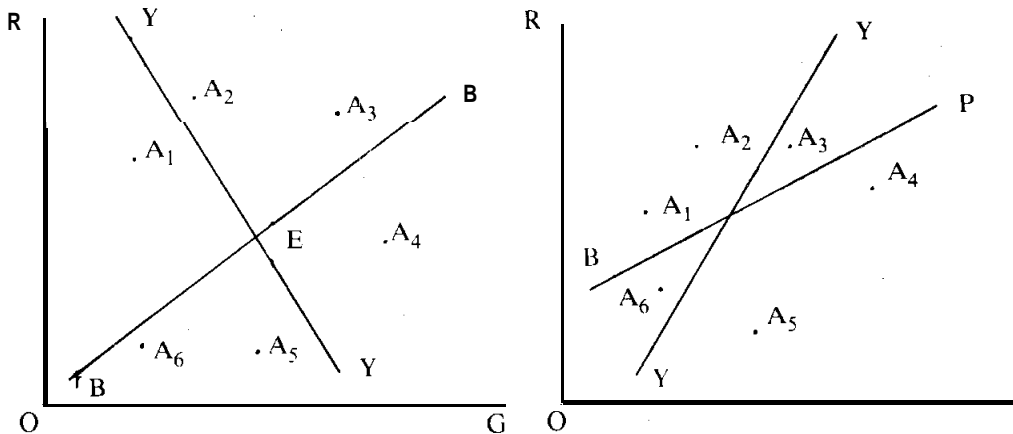

รูปที่ 7.13 นโยบายการคลังภายใต้อัตราแลกเปลี่ยนเสรี

การที่อุปสงค์รวมลดลงในรายการ (11) จะสอดคล้องกับอุปสงค์รวมที่เพิ่มขึ้นในรายการ (2) ดังนั้นความพยายามโดยการใช้นโยบายการคลัง เพื่อเพิ่มผลผลิตและการจ้างงาน จะไม่ค่อยได้ผลในระบบเศรษฐกิจเปิดที่มีการเคลื่อนย้ายทุนสูงและใช้อัตราแลกเปลี่ยนเสรี

คำถามบทที่ 7

1. ทำไมประเทศจึงต้องใช้นโยบายเพื่อปรับความไม่สมดุลในดุลการชำระเงินอะไรคือเป้าหมายที่สำคัญของประเทศ ประเทศจะใช้นโยบายอะไร อย่างไร เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย
2. จงอธิบายถึงการกำหนดเส้นดุลยภาพภายใน (YY) เส้นดุลยภาพภายนอก (BB) และความลาดชันของเส้นดังกล่าว
3. จากรูปกราฟที่แสดงถึงความสัมพันธ์ของนโยบายอัตราแลกเปลี่ยนและนโยบายการคลังและนโยบายการเงินและนโยบายการคลัง ในการพิจารณาถึงดุลยภาพภายในและภายนอกของระบบเศรษฐกิจ การตัดกันของเส้นดุลยภาพภายในและภายนอก แบ่งรูปกราฟออกเป็น 4 เขต จงอธิบายว่าแต่ละเขตมีความหมายอย่างไร
4. ถ้าระบบเศรษฐกิจมีการว่างงานภายในประเทศและดุลยภาพภายนอกสมดุล จะมีการใช้นโยบายการเงินและการคลังอย่างไร เพื่อให้เกิดการจ้างงานเต็มที่ และยังคงรักษาดุลยภาพภายนอก
5. ถ้าหากรัฐบาลต้องการให้ระบบเศรษฐกิจเกิดดุลยภาพภายในและภายนอกพร้อมกัน โดยใช้ นโยบายอัตราแลกเปลี่ยนและนโยบายการคลังจะได้ผลหรือไม่
6. จงแสดงให้เห็นว่าจุดต่าง ๆ ในรูปกราฟ มีฐานะดุลยภาพภายในและภายนอกอย่างไร และให้อธิบายถึงการใช้นโยบายที่เหมาะสม เพื่อปรับระบบเศรษฐกิจให้เข้าสู่ดุลยภาพที่จุด E

7. ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับข้อความต่อไปนี้ “นโยบายการเงินหรือนโยบายอัตราแลกเปลี่ยนเหมาะสมกับการแก้ไขปัญหาดุลยภาพภายนอก ส่วนนโยบายการคลังเหมาะสมกับการแก้ไขปัญหาดุลยภาพภายใน”

8. จากการวิเคราะห์ในบทนี้ เพราะเหตุใดเส้นดุลยภาพภายนอกจึงมีความลาดชันมากกว่าเส้นดุลยภาพภายใน และจงแสดงให้เห็นว่าความลาดชันนี้ มีบทบาทสำคัญในการเลือกใช้นโยบายที่เหมาะสม เพื่อปรับระบบเศรษฐกิจให้เข้าสู่ดุลยภาพ

หนังสืออ่านประกอบบทที่ 7

- Caves, Richard E. and Jones, Ronald W. **World Trade and Payments : An Introduction.** Boston : Little, Brown & Company (Inc.), 1981.
- Chacholiades, Miltiades. **International Monetary Theory and Policy.** New York : McGraw-Hill, 1978.
- Salvatore, Dominick. **International Economics.** New York : Macmillan Publishing Company, 1983.
- Scammell, W.M. **International Trade and Payments.** New York : St. Martin's Press, Inc., 1974.